

Ikaalisten henkikirja v.1695 - 1711

Sukututkijan kannalta ongelmallisia ajankohtia ovat suurten ja suhteellisen varhaisten väestökatastrofien jälkitilanteet. Tällaisia ovat esimerkiksi v.1696-98 suuret kuolonvuodet ja puolitoista vuosikymmentä myöhemmin alkanut isonvihan nimellä tunnettu miehitysaika. Suur-Ikaalisten alueella (Nyk. Ikaalinen, Jämijärvi, Kankaanpää, Honkajoki, Karvia, Kihniö ja Parkano) asian tekee mutkikkaaksi se, että kyseisellä ajalla ei ole vielä pidetty pää- 1. rippikirjaa. Näin ollen ei ole olemassa yhtenäistä edes suhteellisenkaan luotettavaa väestörekisteriä.

Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY) on koottu erilaisista veroluetteloista, kertoo talojen isännistä nimen ja patronyyminä. Heidän kotona olevat henkikirjoitetut lapsensa ovat melko helposti verifioitavissa. Erehtymisen mahdollisuuksia silti riittää. Isäntäväen jälkeen olevassa luettelossa sisaret ja veljet voivat olla myös patronyymittoman emännän lähiomaisia. Ennen kuin tällaisen henkilön hyväksyy esivanhemmakseen, tulee asia varmistaa jostakin muustakin lähteestä.

Suur-Ikaalisten kirkon arkiston vanhimmat osat ovat:

Syntyneiden luettelo

1680-1715	! vain isä
1716 puutteellinen	! mainitaan
1717 puuttuu	
1718 -	molemmat vanhemmat

Vihittyjen luettelo

1688-1715
1716-17 puuttuu
1718-

Kuolleitten luettelo

1689-97
1698-1729 puuttuu
1730-

Ikaalisten rippikirjat alkavat vuodesta 1734. Ne tarkistettiin ajan tasalle v. 1750 ja ovat sen jälkeisenä aikana, emäseurakunnan osalta erittäin hyvin

pidettyjä ja luotettavia. Samaa ei voida sanoa kaikista kappeliseurakuntien kirjoista. Varsinkin Kankaanpään rippikirjat ovat tutkimustyöhön vähemmän perehtyneelle vaikeahkoja.

Tutkiessani Kyrön ja Ruoveden komppanian sotilaita vuosilta 1722-1743 törmäsin ylivoimaisesti identifioimisvaikeuksiin. Suuri osa sotilaiden sukutaustasta jäi selvittämättä. Useimmat 1720-luvun sotilaat ovat syntyneet 1600-luvun lopulla tai 1700-luvun ensi vuosina. Kuka joku Porin läänissä syntynyt Johan Jöransson tai Anders Henrichsson oikein on ollut, on tähän asti jäänyt vain arvailujen varaan.

Keitä 1700-luvun alun talolliset ja heidän väkensä ovat? Suurten kuolonvuosien jälkeen isännät vaihtuvat useissa taloissa. Talot olivat menneet kuolonvuosien jälkeen huonoon kuntoon ja moni jäljelle jäänyt asuja oli kirjoitettu v.1700 kahdennus- tai kolmennussotilaaksi. Seuraavien vuosien aikana isännitys näissä taloissa vaihtuu. Useasti vaihtuu sukukin aivan uudeksi. Sukututkija on usein ymmällä ja lopettaa tutkimuksensa tähän todeten, ettei pääse eteenpäin.

Tätä pulmaa allekirjoittanut yrittää ratkoa. Työssä on alettu yhdistää olemassa olevia kirkollisia asiakirjoja, SAY:oa ja Ylä-Satakunnan tuomiokunnan Kyrön käräjien pöytäkirjojen tietoa tuon ajan ihmisistä. Työn aikana parhaaksi lähteeksi on osoittautunut käräjien pöytäkirjat. Monissa riita- ja perintöjutuissa selviävät emäntien, sotilaiden, heidän vaimojensa ja leskiensä isät, joskus isoisät ja -äidit, sisaret, kälyt, langot ja joukko muitakin heidän lähipiirinsä ihmisiä ja heidän välisiä suhteita. SAY alkaa elää uudella tavalla.

Työn kannalta on onnellista, että kolmen vuosisadan takaiset ikaalislaiset ovat olleet riitaista väkeä. Tätä kirjoitettaessa on kertynyt n.700 oikeustapausta. Ne on nyt selväkielistetty ja kirjoitettu muistiin. Tuloksena yli 800 verifioitua aikuista ihmistä. Näistä noin neljännes on aviopareja. Nämä on järjestetty tietokannaksi. Siihen ei toistaiseksi ole otettu sellaisia henkilöitä, joiden patronyymiä ei ole voitu selvittää. Tähän mennessä

on käsitelty vuodet 1701, 1702 talvikäräjät, 1704-11. Työ jatkuu kaiken aikaa ja tavoitteena on saada pöytäkirjat luettua vuoden 1996 aikana. Sen jälkeen seuraa vielä yksityiskohtaisempi vertailu kirkollisiin lähteisiin, sotilasluetteloihin yms.

Edellä mainittu suurten kuolonvuosien jälkeinen ongelma on jollakin tarkkuudella ratkaistavissa. Kruunu antoi taloa uudelleen asutettaessa muutamia vapaavuosia uudelle asukkaalle. Ensin suoritettiin talon katselmus, josta käräjien pöytäkirjassa on tarkka selostus. Kruunun saatavien turvaksi oli hankittava puolisen tusinaa takuumiestä, jotka olivat vakavaraisia talonpoikia. Näissä asiakirjoissa uusi asukas on mainittu hyvin tarkkaan kuten takuumiehetkin. Nykyaikaisesti sanoen voidaan näistä tiedoista rakentaa tuttavuusverkosto. Osa tuttavista on usein myös sukulaisia.

Kyseisestä materiaalista selviää myös Suur-Ikaalisten asutushistoriaa. Kaukaisten takamaiden, Honkajoen ja Karvian kiinteä asutus saa al-

kunsa 1600-luvun lopulla. Uudisasukkaiden väliset ja toisaalta entisten emäkylien maanomistus- ja rajariidat saattaisivat olla tilojen nykyisille omistajille kiintoisaa luettavaa.

Kyseinen aikakausi on kotiseutumme väestöhistoriassa varmasti ankein. Kuolonvuosien kärsimykset kruunaa varsinaisen jalkaväkirykmentin ja suurimman osan kahdennus- ja kolmennusrykmenttien miesten jääminen vangiksi Poltavassa tai Viipurissa. Uusi rykmentin värväminen tehtiin Viipurin antautumisen jälkeen vuonna 1711. Tästä rykmentistä palasi Ikaalisiin surullisen kuuluisan Norjan retken jälkeen vain kaksi miehistöön kuuluvaa miestä. Väestön väheneminen oli ilmeinen tosiasia ja miespulakin niin suuri, että Ruotsista jouduttiin tuomaan Ylä-Satakuntaan runsaasti miehiä täydentämään tyhjillään olevia ruotuja. Elämä kuitenkin jatkui ja 1700-luvun jälkipuolen asutuksen ja väestön lisääntymisen tuntuu todelliselta ihmeeltä. □

Esi-isänikö riitapukari?

Suur-Ikaalisten aluetta käsittäviä selväkielistettyjä käräjäpöytäkirjoja vuosilta 1700-1711 saatavana.

Kari Rantala
Pyhäjärvenkatu 1
39500 Ikaalinen
puh. 933-4588344